

Geschiedenis van
de domesticatie
van de
Zwaangans
(*Anser cygnoides*)
in het Westen

Door Jonathan M.
Thompson (UK)

DEEL 2

*"Here's a state of unity,
Swan Geese divisible
into three."
(Uit: The Gondoliers)
Met mijn
verontschuldiging aan
W. S. Gilbert*

Tijdens het 'uitvliegen' van de Aziatische ganzen in het Westen gebeurde er van alles in de wereld. Frankrijk raakte in Oorlog met zijn burens en met zichzelf, getroffen door een bloedige revolutie waarin Buffon's zoon, die zich inzettede voor een zuiver hedonistisch bestaan, omkwam op de guillotine; Buffon heeft dit niet meer meegemaakt, omdat hij al voor de opstand was gestorven.

Vanaf het begin van de 18e eeuw waren veel Europese landen op voet van oorlog met elkaar, meer op dan af, tot 1945. Amerika had zich losgemaakt van de Britse overheersing in 1783, en werd de Verenigde Staten van Amerika; daar bleef het vredig tot de jaren 1860.

Terwijl de revolutie in Frankrijk zijn bloedige tol eiste, publiceerde William Smellie in Engeland zijn vertaling van het omvangrijke werk 'Natuurlijke Geschiedenis' van Buffon. 'The Natural History of Birds' verscheen in 1793; Smillie had een getrouwe vertaling van de tekst van Buffon gemaakt en beschreef slechts één vorm, en presenteerde een illustratie van de "Guinea Gans" vrijwel identiek aan die naar De Sere.¹⁹

Het is deze tekst die vele latere auteurs hebben gebruikt als zij een schatting gaven van het eerste bewijs van de Aziatische ganzen in Europa, hoewel zij waarschijnlijk wel kennis hadden van het werk van eerdere schrijvers.

In het begin van de 19e eeuw verscheen een groot aantal werken op pluimveegebied, waarvan de meesten de woorden herhaalden van vroegere schrijvers. Thomas Bewick, de bekende maker van houtsneden, voegt aan de 2e editie van *Water Birds* (1805), een houtsnede (illustratie) en beschrijving toe van een vogel (Fig.1.) die zou kunnen doorgaan voor een moderne Chinese Gans. Bewick noemt het "**De Zwaangans. Chinese, Spaanse, of Kaapse Gans.**" en citeert Linné's "*Anas Cygnoides* [sic]" en Buffon's "*L'Oie de Guinée*," gebruik makend van Buffon's beschrijving, zeggende: ". . . onder de keel een stukje huid, bijna zonder veren, neerhangend als een zakje of lel §. . . "

Fig. 1.

Met een voetnoot op deze pagina: "§ Het dier waarnaar de bovenstaande tekening is gemaakt, had deze keelwam niet." Deze auteur vervolgt: "Dit soort tamme ganzen varieert, net als andere soorten, sterk in de kleur van de snavel, poten en bevedering, alsook in grootte. . . en hebben soms een keelwam of lel onder de snavel." ⁵ Uit deze opmerking blijkt dat Bewick ook bekend was met meer dan een vorm van de 'Zwaangans'.

De verwarring in de pluimveeliteratuur begint pas echt als William Turton M.D. in 1806 drie varianten presenteert van de "**Chinese Gans**." De eerste is beschreven als een dier met de "*Snavel* zwart, . . .met een bult," en met een "*zwartachtige wrat op de kin*." De auteur denkt dat dit verwijst naar de knobbel op de snavel en dus een beschrijving is van de Chinese gans zoals wij die nu kennen. Bij het tweede type heeft de snavel geen 'bult' en zijn de poten rood; en het derde type heeft een "Bleekgele snavel; grote zwarte oogranden; achterkop zwart; kin met een keelwam; " ²² Het formaat van deze dieren wordt niet genoemd, maar de beschrijving van de laatste twee betreft waarschijnlijk de veel voorkomende kruisingen van ganzen in die tijd. Deze drie vormen komen we in latere beschrijvingen (midden 18e eeuw) weer tegen.

James Smith Barr (1808), drukker van beroep, geeft een beschrijving, gebaseerd op beschrijvingen door Buffon en eerdere auteurs, van een grote vorm en deze tekst wordt meermalen herhaald door latere auteurs. Aan de hand van de beschrijvingen van de zwanen, schrijft Barr:

De *Cygnoides*, die het midden houden tussen de zwaan en de gans, worden, niet ten onrechte, zwaan-gans genoemd. Deze soort is de zwaan-gans van Ray, afkomstig uit Guinee, en wordt ook vaak de Muskusgans genoemd. Ze komen veel voor in Groot-Brittannië, en paren zo gemakkelijk met de gewone gans, dat hun nakomelingen net zo vruchtbaar zullen zijn alsof een dergelijke vermenging niet had plaatsgevonden. Ze lopen heel rechtop met de kop hoog, maken buitengewoon veel lawaai, waar ze bijna de hele dag mee door gaan, zonder dat er provocatie of verstoring is. ²

John Robinson (1924) komt met een afbeelding (Fig.2.), die volgens hem uit circa 1810 is (hoewel die al was gedrukt in 1805) en een Chinese Gans voorstelt, hoewel het een dikke vogel is met een keelwam. Robinson zegt: "De vroegste beschrijving van de Chinese Gans in pluimveeboeken is in de "Treatise on Poultry," 1910 . . . Die beschrijving is overgenomen uit de 'Natural History' van Buffon," – welke

daarna volgt. Robinson vervolgt: "Het beschreven formaat kwam dicht bij dat van de zwaan, maar past nu meer bij dat van de huidige (1924) Afrikaanse gans: "¹⁸

De *Treatise* zou echt, zoals Robinson stelt, de vroegste verwijzing naar de "Chinese Gans" in de pluimveeboeken kunnen zijn, hoewel het Afrikaanse type beschreven is. Het jaartal "1910" is een drukfout. Het is een vertaling van een stukje tekst van Charles Nicolas Sigisbert Sonnini de Manoncourt, die van 1798 tot 1808 de eindredactie deed van Buffon's manuscripten en daar regelmatig zijn eigen waarnemingen aan toevoegde; het werd anoniem gepubliceerd in 1810 en 1819.

Fig. 2.

Sonnini (1815):

De Guinea Gans wordt gefokt in Zweden, Rusland en Duitsland: ze zijn veel groter dan de onze - ze vermenigvuldigen zich in getemde staat; en door kruising met de gewone gans, produceren ze een zeer mooi gemengd ras.¹⁹

In Amerika zei De Witt Clinton (1815): "De *Anas cygnoides orientalis* of Muskusgans, kruist met de gemeenschappelijke gans."⁸

Deze verklaringen beschrijven vormen van de Aziatische gans, hetzij raszuiver of bastaard, die bekend waren in continentaal Europa en Amerika. In 1817 worden twee vormen gerapporteerd die te vinden zijn in Staffordshire: "De Franse Gans, gehouden in Amerton bij Chartley en *Anser guineensis* genaamd, vanwege zijn zwarte snavel, en *Swan*, uit de buurt Rugeley, met vleeskleurige poten, net als een gans, en die kan *Anser Cygnoides* worden genoemd."¹⁵

Van de vele Engels meldingen van deze vogels lijken er weinig of geen origineel te zijn. Zelfs Bonington Moubray - een van de vele pseudoniemen van John Lawrence, schrijver over paarden en landbouw, en een van de eerste pleitbezorgers van de wetgeving voor de bestrijding van wreedheid jegens dieren; zijn geschriften waren van groot belang voor van het aannemen van de wet voor dierenbescherming – nam oudere teksten over in zijn *Treatise*, die voor het eerst in 1815 in druk verscheen in Engeland en tot 1854 werd herzien en uitgebreid met edities met wisselende titels. De edities van 1816 tot 1842 bevatten een paragraaf over de '**Cygnoides**' die bijna identiek is aan die van Barr (1808).¹⁴

J.C. Loudon (1826), citeert in principe Moubray / Barr, zeggende dat de 'Muskus' gans de grootste van de twee vormen is en dat de kleinere 'Chinese' gans weinig bekend is in Engeland op dat moment. Hij vermeldt ook "Spaanse Witte en Embden ganzen." Hoeveel informatie van Loudon uit de eerste hand is en hoeveel overgenomen van andere auteurs, is onmogelijk te zeggen.¹²

De *London Encyclopaedia*, (1829) zorgt voor meer verwarring: "Het is de Zwaangans uit Ray, Guinea. Er is ook eenzelfde, kleinere soort die Muskusgans heet."

Leonard Jenyns (1835) beschrijft zijn *Cygnus Guineensis* als: "Een gedomesticeerde soort, algemeen in veel delen van Engeland in kunstmatige waterpartijen. Land van oorsprong twijfelachtig." Snavel en poten zwart, en met keelwam.¹¹

Rond 1836 zijn er verslagen van de dieren, variërend in grootte en kleur "nu een bekende verschijning in ons eigen land [Engeland]." ²³ En drie jaar later vermeldt Peter Boswell, in een beschrijving van ganzenrassen, heel kort "de Chinese [gans], die niet voor lijkt te komen in het land waar het zijn naam aan ontleent." ⁶

De vroegste vermelding van witte Chinese Ganzen in Engeland, die de auteur heeft gevonden, staat in het *Magazine of Natural History* (1840) waarin een artikel staat over het aantal wervels bij de verschillende ganzensoorten. John Robinson (1924), suggererend dat George Washington's ganzen van de witte variëteit konden zijn, citeert het artikel uit *The Cultivator* van 1857, waarin William Barns uit Orange Co., vermeldt dat er in 1855 witte Chinese ganzen zijn geïmporteerd rechtstreeks uit China door Wm. H. Murfeldt van Newburgh; de ganzen gingen broeden in 1856.

In 1843 schreef Micajah R. Cock (algemeen aangenomen een pseudoniem van C.N. Bement, *q.v.*) het eerste echte *American Poultry Book*. Hij zegt:

Ik weet heel weinig van de statige, zwaanachtige Chinese Gans, die zich onderscheidt door de hoornachtige knobbel op zijn snavel. Men zegt dat ze zeer vruchtbaar zijn, en het vlees heel smakelijk. Omdat ik er maar weinig gezien heb op de boerenerven, denk ik dat ze toch niet zo gewaardeerd worden.⁹

Tegen 1844 was het Keizerrijk China op haar knieën gebracht door achtereenvolgens de Britten, de Amerikanen en de Fransen.

Al in 1729 had de Chinese keizer, Yung Cheng, een verbod uitgevaardigd op het roken van opium, behalve op recept voor medicinaal gebruik. Later, in 1799, legde keizer Kia King een totaal verbod op de invoer van opium in het Chinese

Rijk. Britse kooplieden van de Oost-Indische Compagnie hielden echter het monopolie op de productie van de drug in India en bleven het schaamteloos naar China smokkelen om hun aankopen van thee voor de export naar Groot-Brittannië mee te verrekenen. In de jaren 1830, waren de Britten uitgegroeid tot de belangrijkste criminele drugshandel organisatie in de wereld; zeer weinig drugskartels van de twintigste eeuw kunnen qua omvang en criminaliteit ooit tippen aan het Engeland van de vroege negentiende eeuw. China's verslaving aan de drug werd zo groot dat haar voortbestaan als wereldnatie bedreigd werd.

Toen de keizer hoorde dat zijn zoon was overleden aan een overdosis, zette hij alles op alles om de handel te beëindigen; in 1838 besloot de Qing-regering dat iedereen die handelde in opium ter dood gebracht zou worden en Chinese ambtenaren begonnen alle opium te vernietigen die in hun land binnen kwam. Dit leidde in 1839 tot de eerste 'Opium Oorlog' tussen Groot-Brittannië en China. Groot-Brittannië, op zoek naar een manier om de beperkingen op de buitenlandse handel met China te beëindigen, reageerde met het sturen van kanonneerboten die de kust van China aanvielen, steden en dorpen met de grond gelijkmaakten en boeren beroofden van koeien, kippen, eenden, dochters en ganzen. Ten slotte, in 1842, niet in staat om het Europese militaire geweld te weerstaan, waren de Chinezen gedwongen tot een smadelijke vrede onder het onrechtvaardige Verdrag van Nanking, waarbij Canton, Shanghai, Foe-tsjou, Ningpo en Amoy onder Britse toezicht kwamen.^{7 & 24}

De Chinezen waren gedwongen tot soortgelijke verdragen met Frankrijk en de VS. De Amerikanen stuurde een diplomatieke missie voor de ondertekening van het Verdrag Wanghia in 1844. Fletcher Webster *, zoon van staatsman Daniel Webster, werd benoemd tot secretaris van de missie, en het is beschreven dat hij in augustus 1844 uit China vertrok om terug te keren naar de Verenigde Staten, in het bezit van de Chinese ganzen die later werden gehouden op de boerderij van zijn vader op Marshfield, Mass.⁴

* Kol. Fletcher Webster werd gedood tijdens de 2^e Slag bij Bull Run in augustus 1862.

Fletcher Webster's ganzen, waren echter niet de eerste van hun soort in Amerika. Los van deze vermelding uit Washington, zijn er nog twee die, door louter toeval, volgens de auteur gerelateerd zijn aan de dezelfde gebeurtenis. Henry Mesier uit Dutchess Co., New York, wordt tweemaal genoemd in het oktober nummer van 1844 van *The Cultivator*, te hebben tentoongesteld "Vier prachtige Chinese Ganzen" op de '*State Fair and Cattle Show*,' gehouden van 17 tot 20 september 1844 in Poughkeepsie, N.Y., en op de volgende pagina "vier ganzen van het Chinese ras. . . deze ganzen zijn bekend om hun uitstekende leg en fijne kwaliteit vlees. De moeder van de getoonde ganzen heeft bijna de hele winter gelegd, en heeft net haar tweede broedsel kuikens van deze zomer grootgebracht."

The American Agriculturist, oktober 1844, schrijft over de 4e Jaarlijkse Show van de *New York State Agricultural Society*, gehouden op 17, 18 & 19 september in Poughkeepsie:

Pluimvee.— Als we de waarde van pluimvee in de Verenigde Staten in ogenschouw nemen, kunnen we niet nalaten onze verbazing te uiten dat er zo weinig dieren van deze soorten werden tentoongesteld. De heer Bement uit Albany was ongeveer de enige

persoon die iets zag in deze klassen, en hij beperkte zich tot een paar bijzondere kippen en een aantal prachtige Chinese ganzen van een typisch klein ras.¹

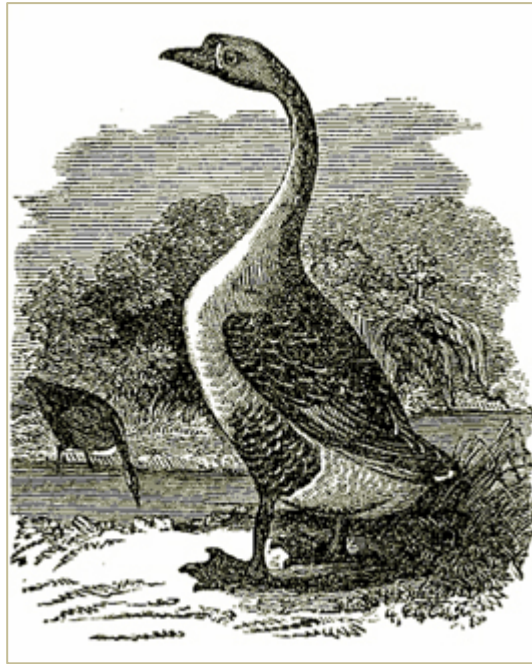

Fig. 3.

Welke versie correct is, is nu onmogelijk te achterhalen, want hoewel de exposant 'Mesier' wordt genoemd in het ene tijdschrift en 'Bement' in het andere, publiceert de redactie van het februarinummer 1845 van *The American Agriculturist*, de afbeelding van de "**Chinese Gans**" (afb. 3) uit het boek van Bement, en stelt een intrigerende vraag: "We zagen een fraai paar van deze dieren afgelopen najaar op de Landbouw show, in Poughkeepsie, en zouden ons zeer verplicht voelen als de eigenaar ons het komende seizoen een paar nakomelingen zou willen verkopen." Waarop zij een interessant antwoord ontvingen van A. & H. Mesier van Wappings Creek (ook vaak genoemd als : Wappinger's Creek, Wappinger's Falls.), Dutchess County, gepubliceerd in het aprilnummer:

CHINESE GANZEN.— In uw laatste nr. van *The Agriculturist*, zagen we een afbeelding van de Chinese Ganzen, vergezeld van een vraag waar ze konden worden aangeschaft, en ook wie de eigenaar was van deze tentoongestelde dieren op de Show in Poughkeepsie. In antwoord op die vraag delen wij mee dat wij ze ongeveer tien jaar geleden uit China [1835?] hebben ingevoerd en een aantal van de oorspronkelijke stam is nog steeds in ons bezit. We hebben onze grote kudde altijd zuiver gehouden. Wij kennen geen andere zuivere Chinese ganzen. Toen we de eerste partij besteld hadden, stuurden de Chinezen ons allemaal genten, en we moesten nog een jaar wachten voordat de tweede partij kwam, die gelukkig allemaal ganzen waren - ze wilden waarschijnlijk niet dat die "barbaarse buitenlanders" nakomelingen zouden fokken. Hun superieure kwaliteiten zijn de uiterst delicate smaak, de gehardheid en ongewoon goede leg. Mits goed gevoed, leggen ze het hele jaar door, brengen twee broedsels groot in een seizoen, zonder enige andere diervoeders dan gras nadat ze zijn uitgekomen. We hebben nu een nest jongen, uitgebroed in september op het moment van de show, die al volgroeid zijn. Voorjaarskuikens leggen al in de herfst. Ze hebben een zeer mooi verenkleed, altijd hetzelfde; een wilde, schrille kreet, anders dan die van alle andere ganzen; een rechtopgaande, sierlijk houding, en zijn een sierraad in de tuin. Ze zijn zeer correct beschreven in uw artikel. U kunt dit schrijven invoegen in uw tijdschrift als u denkt dat het van nut is. Maar we hebben nog nooit een van deze ganzen verkocht, nochtans, als een van uw vrienden ze zou willen kopen, kunnen we twee paren afstaan in het voorjaar, à \$ 4 per paar, af te halen op onze boerderij, of een hoeveelheid kuikens in de zomer nadat ze zijn volgroeid, in een

doos en afgeleverd in New York à \$ 5 per paar. Dit doen we, omdat we geloven dat ze een waardevolle aanwinst voor de pluimveesector zijn en voor de gemeenschap.

Deze artikelen laten zien dat **Chinese/China** ganzen, lijkend op de huidige, destijds al bekend waren en geshowd werden in de U.S.A. De gebroeders Mesier adopteerden de naam '**China**' voor hun dieren – verwijzend naar het land van oorsprong, en Mr. Bement koos voor de naam '**Chinese**.'

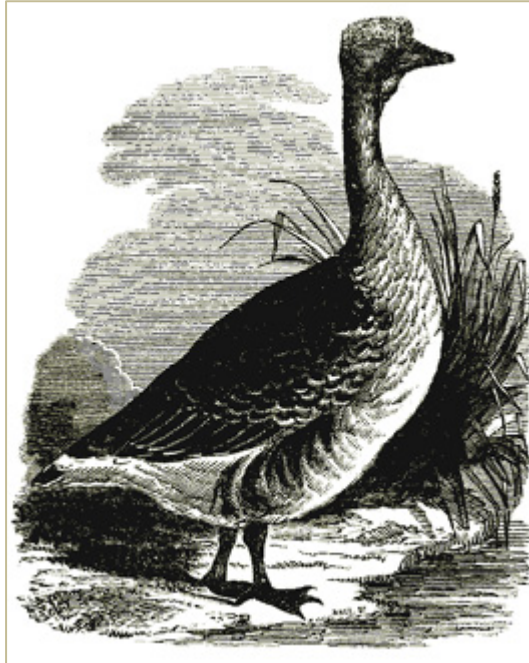

Fig. 4.

De naam '**Afrikaanse Gans**' werd onder de publieke aandacht gebracht in *The Cultivator* van mei 1844, in een artikel (verkorte overname uit de *Boston Cultivator*, stond er bij) over de collectie dieren van Col. Thayer's in Braintree, USA: "Hij zag graag de kruisingen van de wilde gans en de Mountain gans en hij verkocht deze bastaarden voor 3 dollar per stuk. Ze wogen 18 pond. [We nemen aan dat de "Mountain" gans waarover gesproken wordt, de Indische, Afrikaanse, of Zwaangans is.—EDS. CULT.]"

In *The American Agriculturist* van oktober 1844 staat een afbeelding (Fig. 4.) en beschrijving, zie hieronder, uit Bement's boek, dat in die tijd bij de drukker lag. Hoewel de titel "**Guinea of Afrikaanse Gans**" wel de lading dekt, wordt gek genoeg alleen de 'Afrikaanse gans' genoemd in het hoofdstuk over Watervogels; en wordt aan "**Afrikaanse**" de voorkeur gegeven bij vergelijk met de Chinese gans. Als Cock en Bement een en dezelfde persoon zijn, dan heeft hij in 1845, als zijn boek gepubliceerd wordt, wel ineens een andere gedachte over deze gans. Hij zegt:

GUINEA GANS.

Dit is de grootste van de ganzensoorten die onder onze aandacht is gekomen. Hij heeft het formaat van de zwaan, en weegt vaak meer dan 25 kilo. We hebben nu een paar in ons bezit, dat we voor een heer in South Carolina gekocht hebben, die nu, in normale conditie, meer dan 20 kilo elk wegen. We hadden ooit een gent die 24 kilo woog. Het zijn nobele dieren, heel sierlijk op het erf en ze voegen veel toe aan het landschap, vooral als er water in de buurt is. Drijvend op het oppervlak hebben ze een statig majestueus voorkomen en in hun bewegingen lijken ze veel

op de zwaan. Ze maken een laag, rauw geluid, anders dan alle andere ganzenrassen. —[*Bement's Poulterer's' Corp.*]³

Een lijst van de verwachte prijzen van pluimvee wordt ook gegeven, o.a.:

Kleine China gans per paar 3.00 – 4.00 \$

Guinea of Afrikaanse gans per paar 10.00 – 15.00 \$.

De kleine China ganzen, geprijsd hierboven, zijn erg mooi en zijn gehard als eenden, en naar zeggen, zeer goede leggers.

Bement's beschrijving van grootte en geluid van deze dieren, is kenmerkend voor de moderne Afrikaanse knobbelgans.

Het bovenstaande is het eerste voorbeeld dat de auteur heeft gevonden in pluimvee geschriften, van een beperkt onderscheid tussen de twee vormen van Aziatische ganzen. Bement (1845) beschrijft ook de "**Poolse Gans**" en de "**Chinese Gans**." Van de eerste wordt geschreven dat die lijkt op de Guinea Gans, hoewel kleiner, en wordt beschouwd als een waarschijnlijke kruising tussen de Guinea en de Chinese Gans; van de "**Chinese Gans**" is alleen de grijs / bruine variëteit beschreven, met slechts de terloopse opmerking dat "Er soms ook geheel witte gezien worden. De Guinea gans is bekend van zijn opgerichte gang en luid geschreeuw, en komt veel voor in dit land. . . Het dier dat als voorbeeld diende voor onze omschrijving is al meerdere jaren in ons bezit. Ze werd geïmporteerd uit China, en we kregen haar rechtstreeks van het schip." Er worden geen precieze details van deze import gegeven, en de schrijver suggereert dat Bement deze gans kan hebben verkregen via de Mesier Brothers, omdat hij elders adverteert dat hij ganzen van Mesier te koop heeft.

Caleb Nichols Bement [1791-1868] vestigde zich in Albany, Albany County, New York State vóór 1825; en was eigenaar van Bement's Hotel, No.82 State Street, Albany in 1834. Hij kocht Three Hills Farm, ongeveer drie mijl van Albany, vóór 1836. Toen hij daar aankwam richtte hij zijn aandacht op het fokken van bloedlijnen en het schrijven van artikelen over allerlei aangelegenheden die de landbouw betroffen, met behoud van andere zakelijke belangen; in 1844 pachtte hij het American Hotel, nr. 100 State Street, Albany.

Bement was echt een ondernemer - en nogal een 'doorzetter.' Na de dood van zijn eerste vrouw, Harriet Holmes in 1823, trouwde hij binnen een jaar met de zus van zijn overleden vrouw, Caroline Holmes, in 1824; zij overleed in Three Hills in 1836. Hij hertrouwde in 1858 voor de derde en laatste keer! Afgezien van de hotels, had hij een kleine stoommolen, waarmee hij graan maalde voor eigen gebruik; hij pakte elke gelegenheid aan om de verkoop van zijn gevarieerde veestapel te bevorderen door middel van geschreven artikelen, advertenties en tentoonstellingen; en hij was de persoon die permanent de verschillende vormen van deze ganzen gescheiden hield. Zijn zoon George was waarschijnlijk belast met de verzorging van pluimvee en watervogels, want hij was regelmatig onder de winnaars op shows en promoveerde de namen van zowel '**Afrikaanse**' als '**Chinese**' ganzen als aparte rassen.

In het jaar waarin de eerste Nationale Pluimvee Show werd gehouden in de London Zoological Society Gardens (Dit was niet, zoals geclaimd, de eerste Pluimvee Show in Engeland, want er waren al eerder lokale Shows geweest.), showde Bement een verscheidenheid aan hoenders, eenden en ganzen op de jaarlijkse New York State Fair. *The Ohio Cultivator*, Oktober 1845 schrijft:

De inzending pluimvee was een nieuw en interessant onderdeel van deze tentoonstelling. Weinige personen waren zich ervan bewust dat er een zo grote verscheidenheid aan hoenders bestond, en vooral van zo'n grote omvang en schoonheid. Er waren zes of zeven exposanten; de heer Bement had elf hoender-, twee kalkoenen-, drie eenden-, en drie ganzenrassen ingezonden; de heer Tucker negen kippen-, twee kalkoenen-, twee ganzen-, twee eenden-, en twaalf duivenrassen. De verbetering van de pluimveerassen begint veel aandacht te krijgen bij sommige boeren in het oosten, en in het bijzonder in Engeland.

Dit moet een aanzienlijke verbetering zijn van de expositie van 1844.

The Cultivator, November 1845, maakt onderscheid tussen de **Chinese** en de **Afrikaanse** gans, met de afbeelding van de **Chinese Gans** zoals in Fig. 3:

CHINESE GANS.— Er zijn waarschijnlijk meerdere ganzensoorten in het "Hemelse Keizerrijk " We hebben 2 of 3 soorten gezien die naar ons land gebracht zijn. Eén soort was vrijwel egaal grijsachtig wit, maar leek verder geheel op het grijze dier van de afbeelding. De grijze soort is heel productief, gehard en winstgevend, beter dan alle andere bekende ganzensoorten. Ze brengen 2 broedsels groot per seizoen, en hoewel de laatste jongen pas in de herfst geboren worden, als de nachten al koud zijn, komen ze zonder problemen de winter door en leggen en broeden al in het volgende seizoen. In 1844, op de Show in Poughkeepsie, showden de heren A. & H. Mesier, uit Fishkill, een paar van deze ganzen, die veel belangstelling hadden. Wij hadden het genoegen om afgelopen augustus de fokkerij van de Mesiers te bezoeken en daar zagen we de mooiste groep van deze ganzen die we ooit gezien hebben. Er waren 3 of 4 broedsels van mei – al bijna zo groot als de ouderdieren – en die zaten allen weer te broeden, waarvan de eieren begin september uit zouden komen. Het type van deze ganzen is heel fraai – hun nek is lang, met een sierlijke buiging – hun lichaam gerond en rijk bedekt met fijne veren. Op het bovendeeel van de snavel verrijst een knobbel – typisch voor alle Aziatische ganzen, zover we weten – en zowel poten als snavel zijn zwart. Hun kleur is bijna net zo gelijk als bij onze Amerikaanse wilde ganzen. Hun vlees moet superieur zijn. Deze ganzen moeten niet verward worden met de grote Afrikaanse soort, die door Cuvier 'Zwaangans' genoemd wordt en enorm groot zijn, maar minder nuttig. De bijgaande afbeelding is getekend naar een Chinese gans van C. N. Bement, met onze dank voor de houtsnede.

In 1846 besloten het Comité van de 'County Agricultural Societies' en het 'American Institute': "Na zorgvuldig en serieus beraad kwamen we tot de conclusie om de premie van \$3 toe te kennen aan George Bement, voor zijn paar Afrikaanse ganzen — waarvan er een 24 pond weegt."

De Engelsen houden vast aan Turton's drie variëteiten. H. D. Richardson, een productieve schrijver over agrarische zaken, kreeg dieren van J.J. Nolan, handelaar en importeur in Dublin, en noemt in 1846 drie ondersoorten van "**De Chinese Gans**", zeggende dat het "een recent geïmporteerd soort of ras is, waarvan drie ondersoorten zijn, met elk opvallende punten van verschil en toch genoeg overeenkomsten om hen als één ras te bestempelen." Richardson beschrijft:

I. DE HONG KONG.

Dit dier heft een grote, hoornachtige knobbel op snavel en voorkop; de veerleur is hoofdzakelijk grijs, met een diepbruine lengtestreep over nek en rug. De poten zijn rood, waardoor ze ook wel 'roodpotige Chinese gans' genoemd worden. Dit is dezelfde gans die ook wel bekend is onder de foutieve naam 'Poolse gans'.

II. DE CHINESE GANS MET ZWARTE POTEN.

Ook met knobbel, en meestal met een witte rand rond de knobbel, een beetje zoals de wilde gans met de naam 'Kolgans'.

III. DE WITTE CHINESE GANS.

Een heel fraai dier, met knobbel, net als de andere twee, sneeuwwit van kleur, met helder oranje poten. Deze ganzen zijn kleiner dan de Toulouse, maar ondanks dat toch heel goede dieren die zeker de aandacht van de fokker waard zijn. Deze witte gans met zijn rode poten is zeer mooi en is een sierraad op een waterpartij. Het vlees van de Chinese gans is ook heel goed. Ze zijn gemakkelijk te voeren en vet te mesten en zijn heel productief.¹⁶

Vanuit zijn pastorie in Norfolk deed ds. E.S. Dixon veel informatie op via zijn correspondentie met vele gelijkgestemde personen met interesse in pluimvee en natuurlijke historie, waaronder de graaf van Derby, van wie hij een Hawaiigans gant kreeg. In een schrijven van 1848, beschrijft Dixon de "**China**" en de "**Witte China Gans**." Het lijkt dat de "grote" vorm hem onbekend was, hoewel hij aan het eind van het hoofdstuk over de "**Witte China Gans**" zegt:

Sommige schrijvers spreken van een variëteit met een keelwam, of, volgens anderen, flappen onder de kin. Dit heb ik nog in geen enkele collectie gezien. Een oorzaak van de moeilijkheid om de China Gans te herkennen aan de hand van beschrijvingen en synoniemen, lijkt te zijn ontstaan uit de algemene gelijkenis, al hebben de twee donkere variëteiten toch enige onderscheidende kenmerken. Het is mogelijk dat de soort met de keelwam niet meer aanwezig is in dit land aan dit land, en nu alleen nog in China en haar eilanden te vinden is.¹⁰

J.C. Bennett, die de aanzet gaf voor oprichting van *The New England Society for the Improvement of Domestic Fowls* en hun eerste Show in Boston in november 1849, is de eerste die de term "**De Afrikaanse Gans**" gebruikte zonder een synoniem te noemen.

Fig. 5.

In 1850 presenteert Bennett een gravure (Fig. 5.), volgens het bijschrift getekend naar een levende gans, waarvan hij zegt:

Deze prachtige plaat, door Durivage, is een zeer geslaagde voorstelling van een mooi exemplaar van dit reusachtige dier. Met algemene instemming is deze gans benoemd als belangrijkste van de soort, wegens zijn grootte en imposante verschijning.

Zijn beschrijving is overgenomen uit Buffon, waaraan is toegevoegd:

De heer Giles, een van de eerste importeurs van dit ras, beschrijft het als volgt in een brief aan de auteur:

“De Guinea gans moet vooral opgericht staan;-- bruingrijze rug, lichtgrijze borst, bruine kop en bovenhals, opvallende zwarte knobbel op de snavelbasis, met keelwam onder de kin. Het gewicht varieert van 20 tot 25 pond per dier. Het is een zeldzaam en erg sierlijk dier.”

Bennett beschrijft “**The Indian Mountain Goose**” (Fig. 6.) die hij, met bevestiging van Giles, een zuiver ras noemt, en “**The Poland Goose**” (Fig. 7.) die hij een “*hybride*” noemt uit de kruising Afrikaanse en de Chinese Gans.

Fig.6.

Fig. 7.

Boven het hoofdstuk over “**De Chinese Gans**” staat een afbeelding (Fig. 8.) die veel lijkt op die van Bement (1845). Beide afbeeldingen lijken veel op die van Bewick (1805); die van Bement is bijna een exacte kopie, zonder het hek, en die van Bennett is gespiegeld en mét hek.

Fig. 8.

Hij schrijft: "Een aantal prachtige dieren van dit ras zijn meegebracht uit China door Fletcher Webster, Esq., en zijn nu op de farm van de Hon. Daniel Webster, in Marshfield." En hij vervolgt met het opnoemen van de "drie ondersoorten" met referentie aan Richardson, en de toevoeging bij de tekst over de "**Witte Chinese Gans**": "deze wordt ook wel de 'Zwaangans' genoemd. Het vlees van de Chinese gans is ook heel goed. Ze zijn gemakkelijk te voeren en vet te mesten en zijn heel productief." ⁴

J. J. Nolan was niet geheel tevreden over het resultaat Richardson's (1846) werk en publiceerde in 1850 zijn eigen werk. Bij een afbeelding (Fig. 9.) die door latere schrijvers overgenomen zou worden, schrijft hij:

DE GROTE CHINESE OF HONG KONG GANS,

Is waarschijnlijk de grootste van de soort, en is hier slechts sinds kort bekend. Ze zijn voor het eerst geïntroduceerd door de Ornithological Society of London, vanuit China, en zijn buitengewoon productief, broeden in alle seizoenen van het jaar en kruisen met aanzienlijk succes met onze gedomesticeerde ganzen . . . Ze zijn meestal grijs, met een bruine lengtestreep tot bovenin de nek, witte buik, vleeskleurige poten. Een gans die er op lijkt is de al langer bekende Poolse gans, maar die is minder groot en mooi.

Nolan noemt dan de **Witte Chinese** als tweede in grootte, en beschrijft de "**Chinese Gans met zwarte poten**" als volgt:

Iets kleiner dan de vorige, de tekening hetzelfde als bij de Hong Kong gans, de knobbel vrij groot in verhouding tot de grootte van het dier, de stand is nog opgerichter en voeten en poten zijn zwart.

Een "**Pygmy**" (dwerg) **Chinese Gans**, met het formaat van een Rouaan eend, wordt ook genoemd. Dit was naar alle waarschijnlijkheid een achterblijvertje.¹⁴

Fig. 9.

De 'Ornithological Society', genoemd door Nolan, stond geheel los van de 'Zoological Society of London', hoewel beide verenigingen een aantal dezelfde leden hadden. Het was, op zijn manier, de voorloper van Sir Peter Scott's *Wildfowl Trust*.

Deze vereniging werd opgericht in 1837, met als doel het fokken en het vormen van collecties watervogels; ten eerste, om aan de koninklijke parken te leveren, en ten tweede, om nakomelingen gratis te distribueren onder die leden die een verzameling van watervogels willen verwerven. De vereniging streeft naar verkrijgen van een volledige verzameling van watervogels- zwemmers, duikers en steltlopers. De dieren worden zo natuurlijk mogelijk gehouden in St. James's Park, waar het meer als het ware een grote natuurlijke kooi vormt. De vogels zijn zeer tam en omdat ze geplaatst zijn onder de bescherming van het publiek, zijn ze zeer favoriet; een groot deel van hun voer komt van de bezoekers. De voorzitter van deze vereniging is de hertog van Buccleuch en Queensberry.²⁵

De secretaris was William Blythe, die later een baan kreeg in Calcutta. Het Genootschap was ambitieus en de set-up heel indrukwekkend. In 1841 werd Prins Albert de beschermheer.

Op het oostelijke eiland is de Swiss Cottage * van de Ornithological Society, gebouwd in 1841 met een subsidie van € 300 van de Lords of the Treasury: het ontwerp is van J.B. Watson, en het bevat een vergaderkamer, appartement van de toezichthouder en stoom-broedmachines; aangrenzend zijn voerplaatsen en eendenkooien en de watervogels kippen broeden op het eiland, waar ze hun eigen nest maken tussen de struiken en grassen.²⁰

* Nu het hoofdkwartier van de Londense Historic Parks & Gardens Trust.

De **Chinese** en de **Afrikaanse Gans** waren voor de eerste keer gedefinieerd en gepromoot als twee verschillende soorten, en hoewel de verwarring bleef aan beide zijden van de Atlantische Oceaan, volgden vooral de Amerikaanse pluimvee schrijvers de beschrijving van Bement en presenteerden de beide soorten als aparte rassen; Brittannië moest nog steeds de onzekerheid over de kwestie overwinnen.

Bibliografiën bij Deel II.

- 1) ALLEN, A. B. [n.d.] (Editor), *AMERICAN AGRICULTURIST*. New York. 1842 *et seq.*
- 2) BARR, James Smith [n.d.], *BUFFON'S NATURAL HISTORY*, vol. 3. J. S. Barr, London 1808.
- 3) BEMENT, Caleb Nicholas [1791?-1868], *THE AMERICAN POULTERER'S COMPANION*. Saxton & Miles, New York. 1845 *et seq.*
- 4) BENNETT, John C. [1804-1867], *THE POULTRY BOOK*. Phillips, Samson & Co., Boston. 1850 *et seq.*
- 5) BEWICK, Thomas [1753-1828], *THE HISTORY OF BRITISH BIRDS— Vol. 2, WATER BIRDS*, 2nd ed. W. Davison, Alnwick. 1805 *et seq.*
- 6) BOSWELL, Peter [n.d.], *THE POULTRY YARD*. W. R. M'Phun, Glasgow. 1839.
- 7) CHANG, Hsin-pao [1922-], *COMMISSIONER LIN AND THE OPIAM WAR*. Harvard University Press, Mass. 1964.
- 8) CLINTON, De Witt [1769-1828], *AN INTRODUCTORY INTERCOURSE*. David Longworth, New York. 1815.
- 9) COCK, Micajah C. (psued. Bement, C.N.), *THE AMERICAN POULTRY BOOK*. Harper & Bros., New York. 1843.

- 10.) DIXON, E.S. [1809-1893]. ORNAMENTAL AND DOMESTIC POULTRY. Office of the Gardeners' Chronicle, London. 1848.
- 11.) JENYNS, Leonard [1800-1895], A MANUAL OF VERTEBRATE ANIMALS. Pitt Press, Cambridge. 1835.
- 12.) LOUDON, J.C. [1783-1843], AN ENCYCLOPÆDIA OF AGRICULTURE. Longman, et al, London. 1826.
- 13.) MOUBRAY, Bonnington [psued. Lawrence, John] [1753 - 1839?], A TREATISE ON THE DOMESTIC POULTRY, &c. Sherwood, Neely & Jones, London. 1815 *et seq.*
- 14.) NOLAN, J. J. [n.d.], ORNAMENTAL, AQUATIC AND DOMESTIC FOWL AND GAME BIRDS. By Author, Dublin. 1850.
- 15.) PITT, William [1749-1823], A TOPOGRAPHICAL HISTORY OF STAFFORDSHIRE. J. Smith, Newcastle-Under-Lyme. 1817.
- 16.) RICHARDSON, H. D. [- 1901], DOMESTIC FOWLS, Dublin. 1846 *et seq.*
- 17.) ROBINSON, John H. [1863-1935], THE GROWING OF DUCKS AND GEESE FOR PROFIT AND PLEASURE. The Reliable Poultry Journal Pub. Co., Ohio. 1924.
- 18.) SMELLIE, William [1740-1795], NATURAL HISTORY OF BIRDS. A. Strahan & T. Cadell, London. 1793.
- 19.) SONNINI de Manoncourt, Charles Nicolas Sigisbert [1751-1812], NOUVEAU DICTIONNAIRE D'HISTOIRE NATURELLE, &c. Vol. 18. Chez Deterville, Paris. 1803 *et seq.*
- 20.) TIMBS, John, F.S.A [1801-1875], CURIOSITIES OF LONDON. David Bogue, London. 1855.
- 21.) TUCKER, Luther [n.d.], THE CULTIVATOR. Albany, New York. 1834 *et seq.*
- 22.) TURTON, William [1762-1835] (Editor), A GENERAL SYSTEM OF NATURE. Lackington, Allen & co., London. 1806.
- 23.) Various contributors, AN HISTORICAL & DESCRIPTIVE ACCOUNT OF CHINA. Simpkin, Marshall & Co., London. 1836.
- 24.) WALEY, Arthur [n.d.], THE OPIUM WARS THROUGH CHINESE EYES. George Allen & Unwin Ltd, London. 1958.
- 25.) WEALE, John [1791-1862], LONDON EXHIBITED IN 1852. By Author, London. 1852.

Deel 3 (slot)
volgt spoedig.

